

Dokument nr. 12:3

(2003-2004)

Grunnlovsforslag fra Siri Hall Arnøy, Heikki Holmås, Audun Bjørlo Lysbakken og Ågot Valle

Grunnlovsforslag fra Siri Hall Arnøy, Heikki Holmås, Audun Bjørlo Lysbakken og Ågot Valle om endring av § 50 i Grunnloven (stemmerettsalder 16 år ved stortingsvalg)

Til Stortinget

Undertegnede vil med dette sette fram forslag om å endre stemmerettsalderen fra 18 år til 16 år ved stortingsvalg.

INNLEDNING

Stemmeretten er blant demokratiets mest grunnleggende borgerrettigheter. Når borgerne gjennom valg utpeker de som skal styre landet, understreker dette det grunnleggende prinsipp om at all makt utgår fra folket. Denne retten må omfatte alle som anses voksne nok til på fritt grunnlag å gjøre seg opp en mening om hvordan staten bør styres.

HISTORIKK OG BEGRUNNELSE

Folkesuverenitetsprinsippet - tanken om at folkets vilje var statens eneste mulige legitime grunnlag - stod sentralt da den norske grunnloven ble til i 1814. Eidsvollsmennene var selv utsendt for å representere sine hjembygd, og i Grunnloven § 50 slo de fast at den lovgivende og bevilgende myndighet skulle ligge hos folket gjennom folkets representanter. Dette prinsippet har stått uforandret siden - men ideen om hvem som er folket har endret seg drastisk siden den gang. Fra 1814 måtte man være mann på minst 25 år (8 år eldre enn Riksforsamlingens yngste medlem Thomas Konow) med eiendom for å anses meningsberettiget. Det skulle gå nærmere 100 år før stemmeretten omfattet alle menn og kvinner over en viss alder. Stemmerettsalderen har gradvis blitt senket, siste

endring ble foretatt i 1980 da kravet ble endret fra å være 18 år på valgdagen til å være 18 år i valgåret. Med dette fjernet man den automatiske koblingen mellom stemmerettsalder og myndighetsalder.

Det er i Norge i dag en rekke plikter og rettigheter som tildeles på bakgrunn av alder. Fra man som seksåring får rett og plikt til skolegang og fram til at verneplikten (for menn) inntreer det året man fyller 19 og begrensningene i forhold til kjøp av alkoholholdige drikkevarer opphører ved fylte 20 år, innføres gradvis de rettigheter og plikter som tilkommer en norsk borger. Flest mulig bør ha stemmerett i et samfunn som ønsker å ha et demokratisk styresett.

Det er da to måter å tilnærme seg spørsmålet om når den enkelte bør få stemmerett. Den ene er å ta utgangspunkt i de ulike plikter og rettigheter og ta stilling til hvilke plikter som naturlig hører sammen med stemmeretten. Den andre er å forsøke å finne ut hvor tidlig borgerne ønsker å ha denne retten.

Den mest sentrale av disse to innfallsvinklene er den første - hvilke plikter og rettigheter hører naturlig sammen med stemmeretten? Dagens 16-åringer har en rekke plikter og rettigheter. Blant annet kan nevnes:

- Plikten til å forstå og følge landets lover (uttrykt gjennom kriminell lavalder).
- Retten til selv å velge politisk og religiøst ståsted gjennom å melde seg inn og ut av foreninger og kirkesamfunn.
- Retten til abort uavhengig av foreldrenes syn og til å bli betraktet som voksen i forhold til seksualitet (uttrykt gjennom seksuell lavalder).

Ut fra det demokratiske grunnprinsipp om at flest mulig skal ha stemmerett, kan det være naturlig å se stemmeretten i sammenheng med retten og evnen til å ta selvstendige standpunkter, uttrykt i det andre av

punktene over. Videre er det grunn til å se stemmerettsalder og kriminell lavalder i en sammenheng. Den som er gammel nok til å dømmes etter landets lover, bør også ha den rett å være med å velge den lovgivende forsamling.

Den andre innfallsvinkelen, å spørre seg om hvor tidlig borgerne vil ha interesse for å stemme ved valg, kan det neppe finnes ett fasitsvar på. Det finnes ingen aldersgruppe med 100 pst. valgdeltakelse. Dessuten må en kunne anta at samfunnets holdning til hvem som kan og bør stemme - uttrykt gjennom stemmerettsalder - kan påvirke den enkeltes syn på verdien av eget bidrag. Like fullt er det interessant å se at i Tyskland, der en har gjort seg noen erfaringer med 16-års stemmerettsalder ved lokalvalg, er valgdeltakelsen høyere i gruppen 16-20 år enn i gruppen 21-25 år. Forskning fra NOVA (Norsk institutt for forsk-

ning om oppvekst, velferd og aldring) viser at 16-åringene er vel så engasjerte som de i andre aldersgrupper. Det finnes med andre ord ikke grunnlag for å nekte 16-åringer stemmerett ved å vise til at en slik rett ikke er ønsket.

FORSLAG

Det fremmes derfor følgende

f o r s l a g :

§ 50 første ledd skal lyde:

Stemmeberettigede ved Storthingsvalg ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, som senest i det Aar Valgthinget holdes, have fyldt 16 Aar.

18. juni 2004

Siri Hall Arnøy

Heikki Holmås

Audun Bjørlo Lysbakken

Ågot Valle

Referert i Stortingets møte 18. juni 2004.

"Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg."

Jørgen Kosmo
president

Signe Øye
sekretær